

✚ Ramon LLULL, *Medicina de peccat*, ed. Anna Fernández-Clot, Palma, Patronat Ramon Llull (Nova Edició de les Obres de Ramon Llull, XVI), 2019, 394 p.

La «Nova Edició de les Obres de Ramon Llull» (NEORL) ens ofereix, des de 1990, edicions crítiques d'obres lullianes, tant d'algunes que no havien estat mai editades com d'altres que comptaven només amb edicions ja antigues i que calia actualitzar amb criteris filològics moderns, aprofitant l'accés molt més fàcil que es té actualment a les tradicions manuscrites senceres. Amb aquest nou volum de la col·lecció, Anna Fernández-Clot posa a l'abast del públic la *Medicina de peccat*, l'obra en vers més extensa de Ramon Llull. L'edició que es publica ara té el seu origen en la tesi doctoral de l'editora, dirigida pel Dr. Albert Soler i presentada a la Universitat de Barcelona, de la qual suposa una versió revisada.

Del conjunt de la poesia lulliana, els estudiosos s'han ocupat de manera preferent de les composicions que, com el *Desconhort* o el *Cant de Ramon*, s'ajustaven més a una concepció que podríem dir-ne «romàntica» del fet poètic, és a dir, com a expressió de la subjectivitat de l'autor. Això pot explicar que tot un altre apartat, i no pas petit, de les composicions rimades lullianes, que presenta un caràcter didàctic, doctrinal o devocional, s'hagi mantingut en un segon terme, amb poques edicions i encara menys estudis.

Les úniques edicions disponibles fins a aquest moment de la *Medicina de peccat* eren la de Jeroni Rosselló, de 1859, i la de Salvador Galmés, en el segon volum de les poesies de Ramon Llull, *Rims*, publicat dins la col·lecció «Obres de Ramon Llull» el 1938. D'altra banda, la traducció llatina del segle XVIII de les dues parts de l'obra que van circular de manera autònoma ha estat publicada en el volum XIX de les «Raimundi Lulli Opera Latina» (ROL) per Fernando Domínguez. Per aquests motius, és una molt bona notícia que puguem disposar a partir d'ara d'una edició solvent del text català d'una obra formada per 5.870 versos i que va gaudir d'una difusió notable durant l'edat mitjana, encara que sovint de forma fragmentada.

Llull va acabar d'escriure la *Medicina de peccat* a Mallorca el juliol de 1300, segons que ens indiquen els colofons dels manuscrits. S'emmarca, doncs,

dins de l'etapa ternària de l'Art lulliana, cosa que es reflecteix en el contingut. Com ha desenvolupat extensament Fernández-Clot en diversos articles, la composició presenta les característiques d'un electuari moral en vers. Es configura com un tractat que ofereix un remei medicinal adreçat als cristians que volen allunyar-se del pecat i retornar la salut a l'ànima malalta. L'obra es divideix en cinc parts: «De contrició», «De confessió», «De satisfacció», «De temptació» i «D'oració», cada una de les quals explora una fase successiva del camí espiritual que porta a la sanació. Totes les parts exposen el discurs en primera persona, o la del pecador penitent que reconeix la seva culpa i apostrofa Déu, o la del mestre que adoctrina els lectors sobre la manera de vèncer les temptacions.

En l'estudi que precedeix el text, l'editora fa dues aportacions molt interessants a la comprensió de l'obra. En primer lloc, desmenteix opinions anteriors que defensaven una possible redacció fragmentària del tractat, a causa del caràcter relativament autònom de les parts, de la variabilitat estròfica i de la difusió parcial del text. Enfront d'això, Fernández-Clot remarca la unitat de contingut de l'obra i la concreta en una estructura temàtica que organitza cada secció en capítols que desenvolupen principis ontològics o teològics explicats d'acord amb els mecanismes de l'Art, sense oblidar el paper unificador del recurs retòric a la primera persona i les referències internes. A més, explica la variació formal (noves rimades, tercines de versos de quatre, sis i vuit síl·labes, i tercines de versos octosíl·labs) en relació amb l'estructura i el desenvolupament del discurs de les diferents parts. Finalment, en el cas de les dues seccions que van tenir circulació autònoma, el capítol tercer de la quarta part, «De trinitat», i la cinquena part sencera, «D'oració», troba prou arguments per considerar que formen part del pla general de l'obra. Pel que fa al primer, ja havia argumentat en un article que és del tot coherent amb la construcció del tractat i que no pot haver estat compost com a unitat autònoma. D'altra banda, situa la difusió independent de l'opuscle *D'oració*, molt propera a la redacció original, en el marc de l'estratègia lulliana de difondre parts d'obres més extenses, que podien funcionar autònomament, per tal d'afavorir-ne la propagació.

Quant als aspectes formals de l'obra, una altra

contribució destacable és que es posen en relació les irregularitats mètriques i de rima (trencament de l'esquema d'apariats en les tirades de noves rimades, ús de la *lex Mussafia*, mots-rima repetits, rimes masculines per proximitat fonètica però no ben bé consonàntiques) amb la funció mnemònica i didàctica de la composició. D'aquesta manera, Lull s'allunyaria de manera conscient de les exigències formals de la tradició trobadoresca per prioritzar la finalitat última del text i la seva transmissibilitat, i no pas per descurança.

Passant a l'edició crítica pròpiament dita, cal remarcar que és el primer cop que es tenen en compte tots els testimonis conservats. La fixació del text és fruit d'un treball minuciós i acurat de *recensio*, que es desenvolupa en dues parts: en la primera es tenen en compte els testimonis que transmeten l'obra sencera, els que recullen la traducció llatina de les tres primeres parts i els que reporten només els dotze primers capítols o el ja esmentat «De trinitat». L'anàlisi de les relacions entre aquests testimonis permet a l'editora establir un *stemma* de dues famílies que deixa a un costat el manuscrit *B*, l'únic medieval que transmet el text complet, i el seu *descriptus P*, i a l'altre costat la resta de manuscrits catalans i llatins. D'altra banda, Fernández-Clot ha dut a terme la *recensio* separada de la part «D'oració», tant amb els testimonis del text complet com amb els que només transmeten l'opuscle. En aquest cas, les conclusions a què arriba no permeten dibuixar de manera clara les filiacions entre els testimonis per manca d'errors conjuntius, i això li fa renunciar a proposar un *stemma*.

Fernández-Clot tria com a base de l'edició el manuscrit *B*, de la segona meitat del segle XIV i conservat a la Biblioteca de Catalunya, fet que representa una innovació respecte de l'edició de Galmés. Aquest editor no va tenir accés a *B*, que als anys trenta estava il·localitzable, i es va basar en *P* per al conjunt de l'obra i en el manuscrit *M*, el més antic que transmet l'opuscle *D'oració*, per a aquesta part. Malgrat que *M* és un manuscrit de primera generació copiat per Guillem Pagès molt poc després de la redacció de l'obra i relacionable amb Ramon Llull, les diferències de lliçons amb *B* no són significatives i l'editora ha preferit utilitzar un únic testimoni de base per mantenir la coherència en la *constitutio textus*.

Els criteris de transcripció del text i de disposició de l'aparat són els habituals de les NEORL. Un primer apèndix presenta l'estructura interna, d'una gran utilitat perquè el lector pugui orientar-se a través dels continguts de l'obra, i un de segon analitza amb detall els *usus scribendi* dels copistes dels principals testimonis.

Després d'analitzar aquesta edició crítica de la *Medicina de peccat* es posa de manifest que ens trobem davant d'un treball molt sòlid, conduït amb pols ferm, meticulós i pulcre. L'edició d'Anna Fernández-Clot, juntament amb els articles que ha publicat anteriorment, constitueix la principal aportació que s'ha fet fins ara a l'estudi i la comprensió d'aquesta obra, i forneix dades molt útils per a la caracterització del conjunt de la poesia lulliana.

Eugènia Gisbert